

Мединська Т. В.

кандидат економічних наук, доцент

Руцишин Н. М.

кандидат економічних наук, доцент

Львівський торговельно-економічний університет

м. Львів, Україна

ПОДАТКОВЕ СТИМУЛЮВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

В умовах економічних загроз та викликів для національної економіки, важливим є реалізація стратегії зі створення сприятливого середовища для ведення бізнесу та активізації інвестиційних процесів у реальному секторі економіки.

Світовий банк прогнозує зростання української економіки на рівні 3,6 % у 2021 р. [1] за умови підтримки економічних реформ щодо стимулювання надходження інвестицій, які сприятимуть у перспективі економічному підйому та зростанню обсягів інвестицій.

Постає необхідність якісного реформування багатьох сфер: антимонопольного законодавства, захисту права власності, судової системи, фінансових інститутів тощо. Також необхідне вдосконалення державної податкової політики з метою створення необтяжливих для бізнесу умов оподаткування, які не перешкоджатимуть інтеграції економічних суб'єктів з глобальною економікою. На цьому етапі варто застосовувати та ефективно використовувати інструменти податкової політики держави [2, с. 59].

Застосовуючи стримуючу чи стимулюючу державну податкову політику можна впливати і на діяльність банків, які реагують на зміни методів та інструментів податкового регулювання банківської діяльності, що можуть як стимулювати та і провокувати мінімізацію податкових зобов'язань банків шляхом приховування фінансових результатів чи ухилення від оподаткування [3]. Забезпечуючи потреби держави, оптимальна податкова політика має за мету не порушувати відтворювальних процесів, котрі відбуваються, у банківській сфері, в тому числі інвестиційній.

Деякі науковці зазначають, що стимулювання інвестиційної діяльності комерційних банків «варто розпочати зі створення стабільних умов розвитку економіки, що передбачає стійку нормативно-правову базу та режим оподаткування, підтримку фінансової стійкості учасників інвестиційних проектів, а також розробку чіткого механізму зниження ризикованості банківського інвестування» [4]. Стимулювання інвестиційної діяльності банківських установ можна вважати умовою держави для забезпечення результативності банківського сектору та структурної перебудови вітчизняної економіки в цілому.

Упродовж останніх років активізувалася банківська інвестиційна діяльність (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка інвестиційних вкладень та їх частки в активах банків України за 2016-2020 рр.

Показники	На початок року					Відхилення (+, -) 2020/2016р.
	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	
Інвестиційні вкладення, млн. грн.	285 823	393 798	326 179	395 341	606 898	321 075
Активи банків України, млн. грн.	1 258 643	1 876 037	1 934 709	1 982 628	2 210 647	952 004
Темп приросту інвестиційних вкладень, %	55,76	37,78	-17,0	21,20	53,51	-2,25
Частка інвестиційних вкладень в активах банків України, %	22,71	20,99	16,86	19,94	27,45	4,74

Джерело: складено авторами за даними [5]

У період 2016-2020 рр. відбулося збільшення активів банків України на 952 004 млн. грн. або в 1,76 рази і на початок 2021 р. вони склали 2 210 647 млн. грн. Суми інвестиційних вкладень банків також зросли на 321 075 млн. грн., або в 2,12 рази, тобто з 285 823 млн. грн. на 01.01.2017 р. до 606 898 млн. грн. на 01.01.2020 р. Упродовж 2016-2017 рр. розмір банківських інвестицій зріс в 1,4 рази, проте в продовж 2018 р. він зменшився на 67 619 млн. грн. і на кінець 2020 р. перевищив обсяг кінця 2017 р.

За досліджуваній період частка інвестиційних вкладень в активах банків України зросла на 4,74 % і на початок 2021 р. склала 27,45 %. Понад 20 % даний показник становив на початок 2017 р. (22,71 %) та на початок 2018 р. (20,99 %). Щорічне зростання частки інвестиційних вкладень в активах банків України свідчить про підвищення інтересу банків до розміщення коштів у об'єкти інвестицій.

Банки України найбільших темпів приросту інвестиційних вкладень досягли на початок 2017 р. 55,76 % в порівнянні з початком 2016 р. та на початок 2021 р. – 53,51 % по відношенню з початком 2020 р.

Динаміка складу інвестиційного портфеля банків України за 2016-2020 рр. наведена в табл. 2.

Упродовж аналізованого періоду в банках України відбулось зростання суми інвестиційного портфеля за рахунок збільшення вкладень в цінні папери на 327 989 млн. грн. або в 2,2 рази, тобто з 265 877 млн. грн. на 01.01.2017 р. до 593 866 млн. грн. на 01.01.2021 р. Це зумовлено тим, що вітчизняні банки зосередили основну увагу на підвищенні ліквідності вкладень, а саме у фінансові інструменти, які можна в будь-який момент продати за сприятливими цінами.

Інвестиції банків в асоційовані та дочірні компанії за 2016-2020 рр. мали тенденцію до зменшення з 887 млн. грн. на 01.01.2017 р. до 300 млн. грн. на 01.01.2021 р., тобто в 0,3 рази або на 587 млн. грн. Аналогічно зменшилися вкладення в інвестиційну нерухомість в 0,7 рази тобто на 6 328 млн. грн. і на початок 2021 р. вони склали 12 731 млн. грн.

Таблиця 2

Динаміка складу інвестиційного портфеля банків України за 2016-2020 рр.

Показники	На початок року					Відхилення (+, -) 2020/2016р.
	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	
Інвестиційний портфель банків України (млн. грн.), у тому числі:	285 823	393 798	326 179	395 341	606 898	321 075
1. Інвестиції в цінні папери	265 877	376 653	309 137	378 719	593 866	327 989
2. Інвестиції в асоційовані та дочірні компанії	887	827	457	425	300	-587
3. Інвестиційна нерухомість	19 059	16 318	16 585	16 197	12 731	-6 328

Джерело: складено авторами за даними [5]

Отже, розглянувши інвестиційні вклади банків за видами, можна стверджувати, що достатня за обсягом та належним чином збалансована ресурсна база банків є важливою передумовою їхньої прибутковості. Податкове стимулювання варто здійснювати через: зниження ставок податку на прибуток за кредитами банківським установ, які скеровуються на активізацію інноваційно-інвестиційних проектів та підвищують інноваційний потенціал; звільнення банків від сплати податку на прибуток за інвестиційними кредитами, які спрямовуються відповідно до урядових програм на фінансування розвитку пріоритетних галузей економіки; надання податкових канікул зі сплати податку на прибуток, який скеровується на капіталізацію банку і поживить інвестиційну активність банку.

Література:

1. World Economic Outlook, April 2020: Chapter 1. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2020/04/14/weo-april-2020>. (дата звернення: 15.04.2021).
2. Удосконалення податкової системи України в контексті викликів та загроз, спричинених поширенням COVID-19 / авторський колектив, за заг. ред. О. Драган, С. Брехова, О. Нагорічної. Ірпінь: НДІ фіскальної політики, 2020. 96 с.
3. Мединська Т. В., Руцишин Н. М., Ніконенко У. М. Податкове регулювання інвестиційної діяльності банків України. *Бізнес Інформ*. 2020. № 11. URL: https://www.business-inform.net/annotated-catalogue/2020_11. (дата звернення: 15.04.2021).
4. Пшик Б. І., Печенко О. О. Актуальні проблеми розвитку банківської інвестиційної діяльності в Україні. *Збірник наукових праць Університету банківської справи НБУ*. URL: http://fkd.khibs.edu.ua/archive_2%2817%292014_ukr.html. (дата звернення: 15.04.2021).
5. Офіційний сайт Національного банку України URL: <http://www.bank.gov.ua/control/uk/index>. (дата звернення: 15.04.2021).